

15th Annual Conference on European Tort Law – Developments in Tort Law in Europe 2015

DAVID ELISCHER,
PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY, PRAHA

Pořadatel: European Centre of Tort and Insurance Law (ECTIL) ve spolupráci s Research Unit for European Tort Law (ETL) při rakouské Akademii věd.

Místo konání: Rakouský Nejvyšší soud, Vídeň

Datum konání: 31. 3. – 2. 4. 2016

Ve dnech 31. března až 2. dubna se na půdě rakouského Nejvyššího soudu (pod záštitou Evropského centra pro deliktní a pojistné právo – ECTIL a Institutu pro evropské deliktní právo – ETL) uskutečnila tradiční výroční mezinárodní konference, jejímž tématem byl vývoj evropských právních úprav v oblasti deliktního práva v uplynulém roce 2015. Konference sestávala ze dvou částí. V první konferenční den, kdy mezinárodnímu fóru předsedal prof. Georg Kodek (Vienna University of Economics and Business, soudce rakouského NS), byla věnována pozornost jednotlivým evropským státům, vývoji jejich legislativy a deliktní judikatury. Řečníci v krátkém sledu po sobě referovali o stavu a recentním vývoji deliktního zákonodárství své země, přičemž se vždy soustředili rovněž na zajímavé případy ze soudní praxe, kterými demonstrovali různé tendence judikatury na pozadí vybraných rozhodnutí příslušných nejvyšších soudních instancí.

Z hlediska jednotlivých národních úprav byl vývoj deliktního práva v roce 2015 konfrontován s následujícími problémy, resp. ubíral se těmito směry: v **Rakousku** řešil tamní NS případ náhrady újmy způsobené motocyklistovi srážkou s vozidlem, resp. zkoumal míru spoluzavinění poškozeného, který při jízdě na motorce neměl ochranný oděv. Soud konstatoval, že při vysoké rychlosti (100 km/h), jíž motocyklista dosahoval, má být míra předvídatelnosti vyšší a obsahuje proto i vědomost o potřebě ochranných prvků oděvu. Náhradu za bolest v tomto případě snížil o 25 % (srov. OGH ze dne 12. října 2015, 2 Ob 119/15m). Vedle jiného znovu připomněl, že vždy půjde o spoluzavinění (spolupůsobení

poškozeného při vzniku újmy, pakliže existuje všeobecné povědomí mezi dotčenými osobami, že rozumný a opatrný motocyklista by ochranný oděv či jiné ochranné doplňky v dané situaci měl.

Belgický zákonodárce zavedl již v roce 2012 dvoucestný odškodňovací systém ve věcech náhrad škod v medicínsko-právních sporech, přičemž tento systém nyní vyhodnocuje. Vytvořil speciální Fond a upravil způsob rychlé mimo-soudní náhrady škody cestou výplaty odškodnění z vytvořeného Fondu. Belgické ministerstvo spravedlnosti v roce 2015 ohlásilo ambiciózní projekt reformy občanského zákoníku, jež se má dotýkat i odpovědnosti za újmu. Zatím nejsou známy žádné podrobnější časové ani věcné parametry reformy. V dalším se referující (prof. Isabelle Durant) zabývala případem odpovědnosti spoluvlastníků za škodu způsobenou vadou věci (společné prostory nemovitosti – zahrada, kde se abnormálně držela voda). Kasační soud ve svém rozhodnutí (z 5. března 2015, C.14.0047.F) uvedl, že odpovědnost nese sdružení (asociace) spoluvlastníků, jakožto právnická osoba (byť sama o sobě nevyužívá společné zahrady), a nikoli jednotliví spoluvlastníci, což mělo dopad z hlediska okruhu pasivně legitimovaných subjektů k podání příslušné žaloby.

Bulharský delegát (Christian Takoff, UNI Sofia) podrobil kritice dvě rozhodnutí tamějšího NS. Východiskem jeho kritiky byla v obou případech otázka, zda dotčená protiprávní jednání lze skutečně kvalifikovat jako civilní delikty, jak to učinil NS. V prvním případě šlo o protiprávní napojení na vodovodní řad (tj. krádež vody) a v druhém případě se jednalo o daňový únik.

NS obě protiprávní jednání posoudil i jako civilní delikt s tím, že v posledně uvedeném případě majetkovou újmu spočívající v nezaplacené dani utrpěl stát (státní rozpočet). Takoff s posouzením polemizuje a poukazuje na to, že oba případy jsou trestnými činy, příp. správními delikty, ale nenaplnějí dle jeho mínění znaky civilního deliktu.

Chorvatský referující (Marko Baretič, UNI Zagreb) zkoumal brisantské téma odpovědnosti členů managementu společnosti, členů dozorčí rady a likvidátorů společnosti za újmu způsobenou věřitelům společnosti nesplněním povinnosti dát podnět k zahájení insolvenčního řízení, a to v kontextu nového chorvatského insolvenčního zákona. V dalším seznámil účastníky konference s nedávným rozhodnutím chorvatského Ústavního soudu (U-III-7479/2014 ze dne 16. prosince 2015) o náhradě za nemajetkovou újmu právnické osoby způsobenou zásahem do její právní osobnosti. Podle § 1100 odst. 3 nového chorvatského obligačního kodexu (z r. 2006) může soud přiznat právnické osobě pekuniární náhradu, pokud je to odůvodněno vážností zásahu do osobnostních práv a dalšími okolnostmi případu.

Jiří Hrádek (CPK UK) referující o vývoji v ČR se zaměřil na konkrétní rozhodnutí NS ČR ohledně odpovědnosti za újmu způsobenou povinnou vakcinací (25 Cdo 3953/2014). V tomto případě stát nařizuje povinně provést očkování, ale již není stanoveno řešení případné odpovědnosti poskytovatele zdravotnické služby za újmu utrpěnou očkovaným pacientem. Český NS se neztotožnil s tvrzením poskytovatele zdravotních služeb, že v případech obligatorních vakcinací se má jednat o odpovědnost státu za výkon veřejné moci (tj. podle zákona č. 82/1998 Sb.), jež je zde delegována právě na příslušné nemocniční zařízení. Odpovědnost za eventuální negativní následky povinné vakcinace má tak nést příslušné zdravotnické zařízení, a to v režimu někdejšího § 421a OZ (1964). Zároveň připomněl, že jde o řešení chránící více pacienta, který tak má – alespoň v režimu civilního práva – šanci na případnou náhradu újmy, což by se postupem podle zákona 82/1998 Sb., jevilo jako vysoce nepravděpodobné.

V **Anglii** (Annette Morris, UNI Cardiff) byl zkoumán zajímavý případ náhrady nemajetkové újmy způsobené třetím osobám opožděným zásahem policie v kauze domácího násilí (Michael and others v. Chief Constable of South Wales Police (2015) UKSC 2). Nejvyšší soudní instance dala za pravdu žalované policii s tím, že ta se nedopustila v tomto případě zanedbání příslušné odborné péče. Soud zde důrazně odmítl zásadu široké odpovědnosti, kdy policie by

byla povinna konat (tj. má vůči potenciálně poškozenému „*duty of care*“), pokud si je vědoma, anebo by si měla být vědoma (reasonably) ohrožení života či fyzické bezpečnosti neidentifikovatelné osoby. Jedním z argumentů byla rovněž skutečnost, že z hlediska priorit práce policie není ve veřejném zájmu, aby tyto byly jakkoli ovlivněny rizikem možné žaloby a spekulací, že uložení takové povinnosti zlepší reaktivnost policie na případy domácího násilí.

Francouzský mluvčí (Michel Séjean, UNI Bretagne) připomněl přijetí nové legislativy ohledně hromadných (kolektivních) žalob. Ve Francii byl 17. března 2014 přijat zákon (Loi Hamon), kterým se do spotřebitelského a soutěžního práva zavádějí – byť v určitém restriktivním modu – kolektivní žaloby. Žalobu může podat jen některé z licencovaných spotřebitelských sdružení, jen ku prospěchu poškozených spotřebitelů (fyzických osob) nacházejících se v podobné situaci a jen za účelem náhrady majetkové újmy. Dále se věnoval případu odpovědnosti za případnou újmu způsobenou vadou výrobku (kousky skla ve vinných lahvích), kdy ovšem – s ohledem na včasné zjištění – ke vzniku skutečné újmy nedošlo. Zabýval se přitom otázkou různé délky promlčecích lhůt ve francouzském právu (2 roky, resp. 3 roky), byl-li by případ posouzen jako škoda způsobená vadou výrobku a nikoli jako pozitivní škoda, příp. ušlý zisk.

Německý soud první instance řešil problematiku náhrady nemateriální újmy způsobené známému televiznímu hlasateli kontinuálními zásahy do jeho soukromí. Hlasatel obviněný ze znásilnění byl zproštěn obžaloby, nicméně intenzivní mediální výstupy jeho osobnost po dobu probíhajícího trestního řízení významně zasahovaly, a soud mu proto přiznal náhradu ve výši 635.000 eur. Mezi faktory, které vzal soud v potaz při posouzení odpovědnosti největšího německého deníku, patří zejména stigmatizující charakter mediální kampaně, dále nevyváženost, nesprávnost a nikoli nezbytná invazivnost učiněných mediálních prohlášení.

Řecký soud (Areios Pagos 1157/2015) byl poprvé konfrontován s problematikou odpovědnosti producenta tabákových výrobků za újmu na životě těžkému kuřákovi, který zemřel v 61 letech na rakovinu plic. Soud konstatoval, že poškozený (úspěšný podnikatel) si musel být vědom škodlivých následků kouření, a proto mu žádnou náhradu proti výrobcí tabáku nepřiznal. Podle úvahy soudu kuřák – vykonává právo na své sebeurčení – si sám vědomě volí začátek, trvání i konec kouření cigaret (kteréžto ostatně nejsou jinak zakázanou substancí), ačkoli musí vědět, že je to zdraví škodlivé. Jiný případ, o němž hovořila Eugenia Dacoronia

(UNI Athény), řešil kromě jiného konkurenci smluvní a deliktní odpovědnosti (Areios Pagos 1156/2015). Budova katedrály Nanebevzetí Panny Marie (Trikala) ze 17. století (řadící se mezi historické památky) se zřítla během restauračních prací vykonávaných zhotovitelem na základě příslušné smlouvy. Církev podala na zhotovitele nejen žalobu o náhradu škody, nýbrž nárokovala i náhradu nemajetkové újmy (morální škody) spočívající ve ztrátě obrovské historické a archeologické hodnoty, která způsobila církevní obci (právnícké osobě) a místním obyvatelům hluboký zármutek. Řecký soud žalobě vyhověl a přiznal žalobci náhradu škody ve výši 30.814 eur a odčinění morální újmy ve výši 5.000 eur.

Maďarský řečník (Attila Menyhárd, UNI Budapešť) obrátil pozornost k problematice *wrongful birth*. Tamější NS byl totiž konfrontován s otázkou odpovědnosti za újmu způsobenou rodičům dítěte, které se narodilo s Downovým syndromem v důsledku *non lege artis* postupu ošetřujícího lékaře. Soud potvrdil, že narození dítěte samo o sobě není újmou, avšak přiznal právo na náhradu zvláštních (dodatečných) nákladů souvisejících s péčí o postižené dítě, a to jak přítomné náklady, tak náklady v budoucnu vzniklé. Připomněl rovněž, že maďarské deliktní právo stojí na zásadě *non-cumul*, pokud jde o možný souběh smluvní a mimosmluvní povinnosti k náhradě škody, tj. existuje-li smluvní poměr mezi škůdcem a poškozeným, je třeba dovozovat smluvní (a nikoli deliktní) odpovědnost.

V **Nizozemsku** došlo k velmi unikátnímu případu, kdy sdružení Urgenda (886 nizozemských občanů) podalo civilní žalobu (resp. hromadnou žalobu, class action) na nizozemskou vládu, resp. stát za to, že nenaplnuje mezinárodní závazky z oblasti ochrany ovzduší, když se mu (jí) nedaří redukovat roční emise skleníkových plynů, tak aby bylo dosaženo celkové snížení o 40 % nebo nejméně o 25 % do roku 2020 (v porovnání s rokem 1990). Soud vyhodnotil dosavadní přístup nizozemské vlády ve vztahu k žalobcům jako protiprávní a nařídil státu patřičným způsobem redukovat tyto emise, nejméně však o 25 %. Rozhodnutí vydané soudem první instance v Haagu (dne 24. 6. 2015) vyvolalo velkou polemiku nad přípustností takového rozhodování vůbec.

Eva Baginska (**Polsko**) se věnovala otázce odpovědnosti banky za újmu způsobenou zásahem do důstojnosti jednoho z klientů (rozhodnutí SN ze dne 17. září 2014, I CSK 682/13). Klient banky (85 let) utrpěl psychickou újmu poté, co nemohl vykonat svou potřebu na toaletách v budově banky (tyto byly zavřeny a označeny pouze jako sanitární místnost). Banka na svou obranu

uváděla, že v jejím nejbližším okolí jsou veřejné záchody, což poškozený nepokládal za adekvátní reakci, a žaloval proto na náhradu za vytrpěnou nemajetkovou újmu. Tu mu prvoinstanční soud přiznal a odvolací soud rovněž potvrdil, a to ve výši přibližně 1.500 eur.

Portugalský NS zkoumal problém nároku pacientky na náhradu za majetkovou i nemajetkovou újmu způsobenou neinformovaným (tj. pacientkou neodsouhlaseným) zásahem do její tělesné integrity. Tamější NS konstatoval – přihlédnuv k občanskému i trestnímu zákoníku a Úmluvě o biomedicině – že pacientka má nárok na kompenzaci ve výši 1.000 eur (majetková újma) a 25.000 eur (nemajetková újma) za nechtěnou (při jiném zákroku provedenou) vaginoplastiku.

V **Rumunsku** došlo v roce 2010 k přijetí nového občanského zákoníku, který nahradil původní kodex z roku 1864 inspirovaný slavným Code Napoleon. Nový OZ, jehož stěžejní inspirací byly OZ Québecu, Francie, Itálie, Španělska, Švýcarska, Německa a Brazílie, upravuje materii v 2664 člancích rozdělených do 7 knih. Závazkové právo je poprvé upraveno v samostatné knize (Kniha 5), v současné době probíhá odborná diskuse nad vybranými spornými ustanoveními, které jsou již předmětem soudní interpretace. Rumunský Kasační soud řešil otázku odpovědnosti nemocničního zařízení za újmu způsobenou pacientovi infekcí *Staphylococcus Aureus* získanou během hospitalizace. Konstatoval přitom, že náhrada majetkové újmy v sobě musí zahrnovat náklady veškeré lékařské péče, resp. zákroku, byť by byl proveden v zahraničí.

Doc. Anton Dulak referující o vývoji deliktní úpravy na **Slovensku** připomněl – na základě rozhodnutí ÚS SR č. I. ÚS 426/2014-31, jež se ocitá v rozporu s dosavadní judikaturou slovenského NS (srov. 7 Cdo 65/2013) – že náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví nemusí být vyčerpána žalobou o náhradu škody (bolestné a ztížení společenského uplatnění), ale zůstává možnost domoci se rovněž náhrady za porušení osobnostních práv, pakliže je zjištěn určitý kvalifikovaný zásah do soukromého či rodinného života. ÚS totiž uzavřel, že pojmy „škoda“ a „nemateriální újma“ nejsou synonymické a ochrana osobnosti a náhrada při újmě na zdraví jsou dva různé (do jisté míry konkurující) koncepty.

Švýcarský federální soud (referoval Peter Loser, UNI Basel) poprvé ve své jurisprudenci rozhodoval o žalobě *wrongful life* (4A 551/2013 ze dne 15. prosince 2014). Žaloba dítěte narozeného s těžkým postižením byla soudem zamítnuta se zásadním odůvodněním, že dítě nemá

právo „být nenarozeno“, přičemž samotným narozením (byť s postižením) nijak nedochází k porušení osobnostních práv (zejm. právo na sebeurčení). Švýcarský zákonodárce byl dále nucen řešit otázku délky promlčecích lhůt v případě, kdy poškození, nemoc a jiná zdravotní komplikace má dlouhou latenci (*in casu* se jednalo o azbestózu). Zákonné lhůty byly totiž v roce 2014 rozhodnutím ESLP (Howald Moor and Others v Switzerland ze dne 11. března 2014) shledány jako příliš krátké. V současné době probíhá diskuse nad návrhy prodloužit délku promlčecí lhůty u újmy na zdraví na 20, resp. 30 let a rovněž zaznívají úvahy o nutnosti zřídit fond pro odškodňování obětí azbestózy.

V druhém konferenčním dni, kterému předsedal prof. Jaap Spier (Nizozemí), byla zevrubněji pozornost věnována společnému tématu: odpovědnost za neznámá (příp. nepoznatelná) rizika. **Martin A. Hogg** (UNI Edinburgh) nastínil základní teoretická východiska tohoto zajímavého problému ve svém příspěvku věnovanému zcela „Common law perspektivě“, přičemž upozornil na to, že je třeba v těchto případech adekvátně rozlišovat mezi riziky neznámými („*unknown risks*“) a riziky pro daného škůdce nepoznatelnými („*unknowable risks*“). Podrobněji se zaměřil na konkrétní důsledky tohoto konceptu, a to nejen z hlediska požadavku předvídatelnosti, ale i ve vztahu k jednotlivým druhům občanskoprávní odpovědnosti (subjektivní a objektivní). Mezi případy, které ilustrují naznačenou tematiku, zařadil z hlediska judika-

tury Common Law soudů kupř. psychiatrickou újmu vytrpěnou kolemjdoucím, jenž je svědkem závažné dopravní nehody, škodu na v podzemí vedeném kabelu, případ vodního zdroje znečištěného chemickou látkou, která unikla do vodovodního potrubí.

Dirk Looschelders (UNI Düsseldorf) učinil tutéž analýzu naznačeného problému, ovšem z perspektivy německého občanského zákoníku. Své teze demonstroval na dvou příkladech odpovědnosti, a to odpovědnosti podle zvl. zákona o lékařských výrobcích a podle zákona o genetickém inženýrství. Mezi prominentní případy tohoto druhu zařadil nemoci a zdravotní komplikace vyplývající z azbestóz, rizika z aplikace nanotechnologií či újmy způsobené samořídícím vozidlem. **Pedro del Olmo** (UNI Madrid) věnoval svůj příspěvek analýze naznačeného problému ve Španělsku s přesahy do italské a francouzské úpravy.

Michael Faure, Louis Visscher a Franziska Weber (UNI Hamburk) ve svém závěrečném vystoupení nahlédli problematiku neznámých rizik optikou ekonomické analýzy. Zaměřili se na ty podněty, které delikttní právní úprava „vysílá“ směrem k jednajícím subjektům (potenciálním škůdcům) ve snaze motivovat lepší rozhodnutí ohledně míry nezbytné prevence v závislosti na rizikovosti dané aktivity. Cílem má být žádoucí (sociálně únosná) distribuce rizika při celospolečensky přínosných aktivitách, jež s sebou nevyhnutelně neznámá rizika nesou.

Unikátní interaktivní průvodce občanským soudním řádem jako nedílná součást ASPI

ASPI Navigátor

Občanský soudní řád

Detailní popis postupu s vazbami na předpisy a související dokumenty

Jednotlivé kroky příslušného postupu

Možné varianty průběhu řízení

Více na <http://navigator.aspi.cz>

Wolters Kluwer

P/R/K